

"YASHIL IQTISODIYOT
VA TARAQQIYOT"

IV GLOBAL VA MILLIY IQTISODIYOT TRENDLARI:
"O'ZBEKISTON – 2030" STRATEGIYASI

23-24
OKTYABR

23-24
OCTOBER
2025

2030
UZBEKISTAN
STRATEGY

CONFERENCE "GLOBAL
AND NATIONAL ECONOMIC
TRENDS"

TOSHKENT DAVLAT
IQTISODIYOT UNIVERSITETI

IV
GLOBAL VA
UZBEKISTON –
2030
DUNYO
IQTISODIYOT
STRATEGIYA
"O'ZBEKISTON –
2030"
FORUM

GLOBAL VA MILLIY IQTISODIYOT TRENDLARI:
"O'ZBEKISTON – 2030" STRATEGIYASI

GLOBAL AND NATIONAL ECONOMIC
TRENDS: "UZBEKISTAN-2030" STRATEGY

ГЛОБАЛЬНЫЕ И НАЦИОНАЛЬНЫЕ
ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ТЕНДЕНЦИИ:
СТРАТЕГИЯ «УЗБЕКИСТАН –2030»

FORUM

YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT

2025

ELEKTRON ILMIY JURNAL

MAXSUS SON

- MACROECONOMIC STABILITY
- LABOR MARKET IN THE GREEN ECONOMY
- GLOBAL ECONOMY AND INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS
- GREEN INVESTMENT AND FINANCING
- GREEN TECHNOLOGIES
- ECO-TOURISM
- GREEN INNOVATIONS

CONFERENCE "GLOBAL
AND NATIONAL ECONOMIC
TRENDS"

TASHKENT
STATE
UNIVERSITY OF
ECONOMICS

2nd CONFERENCE
BANKING /
FINANCIAL
DIRECTION
THE PRIVATE

BANK-MOLIYA TIZIMI
VA XUSUSIY SEKTORNI
RIVOJLANTIRISH
YO'NALISHLARI

2030

**TOSHKENT DAVLAT
IQTISODIYOT UNIVERSITETI**

IV GLOBAL VA MILLIY IQTISODIYOT TRENDLARI: “O‘ZBEKISTON – 2030” STRATEGIYASI FORUMI

(MAXSUS SON)

TOSHKENT–2025

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

ISBN: 978-9910-8110-8-1

UO'K: 004.89(575.1)(062)

KBK: 32.813(5O')ya1

T 97

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayeich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

INNOVATSION SIYOSATNI AMALGA OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI – OLIY TA'LIM TRANSFORMATSIYASI, RAQAMLI MODERNIZATSIYA VA BARQAROR RIVOJLANISH OMILLARI.....	13
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich	
O'ZBEKISTON YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHI: ZARURAT, MAQSADI VA AYRIM MUAMMOLARI, YECHIMLAR	16
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna	
FAN, TA'LIM VA ISHLAB CHIQARISHDAGI SO'NGGI TENDENSIYALAR VA INNOVATSIYALAR	25
To'ychiyev Olimjon Alijonovich	
QURILISH TASHKILOTLARIDA KREDITGA LAYOQATLILIKNI BAHOLASHNI RAQAMLASHTIRISH	30
Mavlanov Normo'min Normamatovich	
BUDJET TASHKILOTLARIDA DAVLAT XARIDLARINI SAMARALI TASHKIL ETISHDA ELEKTRON SAVDOLARNING AHAMIYATI.....	37
Turabov Sarvar Abdumalikovich	
O'ZBEKISTONNI MINTAQAVIY TA'LIM VA ILM-FAN HABIGA AYLANTIRISHNING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI	41
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li	
HUDUDIY RIVOJLANISH STRATEGIYALARIGA INNOVATSION KOMPONENTLARNI INTEGRATSIYA QILISH USULLARI	46
Muminov Fazliddin Xusniddin o'g'li	
OROL DENGIZI MEROSI: EKOLOGIK FOJIANI BARQAROR EKOTURIZM IMKONIYATLARIGA AYLANTIRISH	52
Zufarova Nozima	
KORXONALARNING YASHIL MARKETING STRATEGIYASINI ISHLAB CHIQISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	60
Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna	
O'ZBEKISTONDA ISHCHI KUCHI BOZORINING TAKRORIY AMAL QILISHINING NAZARIY JIHATLARI	66
Mamaraximov B.E.	
BANK-MOLIYA TIZIMIDA QIMMATLI QOG'OZLAR VA MOLIYAVIY INSTRUMENTLARDAN FOYDALANISH ORQALI GAROV DIVERSIFIKATSIYASINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	70
Xolbozorov Husniddin Norbek o'g'li	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA TO'QIMACHILIK SANOATIDA MARKETINGNING INNOVATSION KONSEPSIYALARI.....	76
Jumayev Olimjon Sadulloyevich, Axmedova Shoxsanam Sindbod qizi	
SAVDO KORXONALARIDA EKOLOGIK MAHSULOTLARNI TARG'IB QILISH VA SOTISHNI RAG'BATLANTIRISH USULLARI	84
Jalalova Dildora Jamolovna	
DIRECTIONS OF FORMING AND PROVIDING A COMPETITIVE EXPORT-ORIENTED ECONOMY IN UZBEKISTAN	87
Asatullaev Khurshid Sunatullaevich, Nasirkhodjaeva Dilafruz Sabitkhanovna, Abdullayeva Madina Kamilovna	
FROM SCIENCE TO BUSINESS: HOW UNIVERSITIES STIMULATE INNOVATION	94
Prof. A. Bobozhonov, Prof. A.M. Shatre, Assoc. Prof. V. Kirilova Vladimirova, prof. R.Kh. Karlibaeva	
PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF GREEN TECHNOLOGIES IN UZBEKISTAN BASED ON ADVANCED INTERNATIONAL EXPERIENCE	100
Otamuratov Sarvar	
SPECIFIC FEATURES OF MIGRATION FROM UZBEKISTAN AND PROSPECTS FOR ORGANIZATIONAL IMPROVEMENT	105
Sabirova Lola Shavkatovna, Shaislamova Nargiza Kabilovna	

KORXONA BARQAROR AXBOROT TIZIMINI YARATISH QIYINCHILIKLARI.....	112
Abidov Abdujabbar Abduxamidovich	
TIJORAT BANKLARI FAOLIYATIGA FOIZ RISKINING TA'SIRI VA ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	119
Isakov.J.Ya	
CREATION OF A MECHANISM FOR THE DEVELOPMENT AND INTRODUCTION OF A MODEL OF COMPLETE TRANSITION TO THE NETZERO ENERGY SYSTEM IN UZBEKISTAN	127
Makhmudova Guljakhon N., Gulomova Nigora Farxadovna	
УСИЛЕНИЕ ВОЗДЕЙСТВИЯ ХОЗЯЙСТВЕННОГО МЕХАНИЗМА НА СТОИМОСТНУЮ ОЦЕНКУ ОСНОВНЫХ ФАКТОРОВ ПРОИЗВОДСТВА.....	133
Алишер Расулев, Сергей Воронин	
РОЛЬ ФИНАНСОВОЙ ГЛОБАЛИЗАЦИИ В РАЗВИТИИ МАЛОГО И СРЕДНЕГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА: ПЕРСПЕКТИВА И ПРИКЛАДНЫЕ РЕШЕНИЯ ДЛЯ ИХ ПЕРЕХОДА К МСФО.....	143
Эргашева Шахло Тургуновна	
DEVELOPMENT PROSPECTS OF AGRICULTURAL ECONOMIC ACTIVITY UNDER DIGITAL TRANSFORMATION	151
Boburjon Vafoev	
ENERGETIKA TIZIMIDAGI KORXONALAR MOLIYAVIY HOLATINING TAHLILI.....	157
Matnazar Yusupovich Raximov	
АСПЕКТЫ УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЕМ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ТУРИЗМА В РЕСПУБЛИКЕ	162
Очилова Хилола Фармоновна	
TA'LIM XIZMATLARI BOZORINI TAKOMILLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLAR	167
Abdullayev Suyun Artikovich	
THE INTERCONNECTION BETWEEN DIGITAL LEARNING PLATFORMS AND THE DIGITAL ECONOMY.....	171
Kuchkarov Takhir Safarovich, Kholmonov Shodiyor Karshiboyevich	
BANK-MOLIYA TIZIMI VA XUSUSIY SEKTORNI RIVOJLANTIRISHDA YANGI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA BANK FAOLIYATINI RAQAMLASHTIRISH IMKONIYATLARI	174
Norov Akmal Ruzimamatovich	
РАЗВИТИЕ БАНКОВСКО-ФИНАНСОВОЙ СИСТЕМЫ И ЧАСТНОГО СЕКТОРА В РАМКАХ ПЕРСПЕКТИВ ВСТУПЛЕНИЯ ВО ВСЕМИРНУЮ ТОРГОВУЮ ОРГАНИЗАЦИЮ	180
У.А.Юлдашева	
ЗЕЛЕННЫЕ ПОТРЕБИТЕЛИ - ПУТИ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЕННОГО РОСТА В РАМКАХ УСТОЙЧИВОЙ ЭКОНОМИКИ	185
Дехканова Наргиза Шарифовна	
ЭКОЛОГИЧЕСКИЙ АУДИТ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	192
Ходжаева М.Х.	
TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA AHOLINING MOLIYAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	199
Akbarova Barno Shuxratovna	
SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH THROUGH TOURISM UNDER THE GREEN ECONOMY FRAMEWORK	204
Jumayev Akbar Mahmudovich	
MAKROIQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA BANK TIZIMINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	210
Erkinxojiyev Ismoiljon Ikromjon o'g'li	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA MINTAQAVIY SANOAT KORXONALARIDA KORPORATIV MADANIYATNI RIVOJLANTIRISH VA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OPTIMALLASHTIRISH	216
Matrizayeva Dilaram Yusupbayevna	
UZBEKISTAN AT THE CROSSROADS OF HISTORY AND GREEN INNOVATION: FROM THE GREAT SILK ROAD TO A SUSTAINABLE FUTURE	220
Avalova Gulshod Murodullayevna	

ГЛАВНЫЕ ВЕКТОРЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	226
Абдуллаева М.К.	
ENVIRONMENTAL MANAGEMENT IN THE INDUSTRIAL CLUSTERS SYSTEM IN UZBEKISTAN: MODERN TRENDS AND DEVELOPMENT PROSPECTS.....	233
Kholikova Rukhsora Sanjarovna	
HUDUDDAGI KICHIK BIZNESNING SAMARALI TARKIBIY TUZILMASINI SHAKLLANTIRISHDA MUTASSADI TASHKILOTLARNING O'ZARO UYG'UN HARAKATINI TASHKIL ETISH.....	239
Sharipov Kuvondik Baxtiyorovich	
BUSINESS ANALYTICS IN HISTORICAL PERSPECTIVE: LESSONS FROM THE INDUSTRIAL REVOLUTION TO THE DIGITAL AGE	246
Burhanova Sabo Tulanovna	
"COST ENGINEERING"NING NAZARIY ASOSLARI VA UNI IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISHDAGI O'RNI.....	252
Zayniddinova Umida Djalalovna	
FEATURES AND WAYS OF FURTHER DEVELOPMENT OF THE DIGITAL ECONOMY.....	256
Kobilov Alisher, Majidova Irodahon	
ПИЩЕВАЯ ИНДУСТРИЯ УЗБЕКИСТАНА: АГРАРНЫЙ ИМПУЛЬС, ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ И ЦЕНОВАЯ КОНЪЮНКТУРА.....	263
Юлдашев Голибжон Тургунович, Элдорбеков Гофурбек Искандарбек угли	
INCOME INEQUALITY AND MACROECONOMIC DETERMINANTS IN UZBEKISTAN: AN EMPIRICAL ANALYSIS	273
Muhammad Eid Balbaa, Marina Sagatovna Abdurashidova	
РЫНОК ТРУДА В УСЛОВИЯХ ФОРМИРОВАНИЯ ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА.....	276
Амирджанова Ситора Суннат кизи	
EKOLOGIK QO'RIQXONALARDA MONITORING JARAYONLARINING IQTISODIY VA TASHKILIY ANAMIYATI	282
Homidov Hamdam Hasan o'g'li	
ГАРМОНИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В СООТВЕТСТВИИ С МСФО	288
Абдужалилова Дилноз Абдусаттаровна	
SUSTAINABLE TOURISM AND BIODIVERSITY PROTECTION: CASE OF UZBEKISTAN WITHIN THE UNESCO WORLD HERITAGE FRAMEWORK.....	294
Yuldasheva Dilnoza Ulugbekovna	
ПРАКТИЧЕСКОЕ ПРИМЕНЕНИЕ НЕЙРОМАРКЕТИНГА НА МАРКЕТПЛЕЙСАХ (WILDBERRIES, UZUM MARKET, ЯНДЕКС МАРКЕТ)	300
Юлдашев Жамшид Абрарович	
ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА КАК СТИМУЛ РАЗВИТИЯ РЫНКА ТРУДА УЗБЕКИСТАНА.....	309
Шаюсупова Наргиза Тургуновна	
GLOBALLASHUV SHAROITIDA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANISHI O'ZBEKISTONNING XALQARO SAVDOSIGA VA IQTISODIY XAVFSIZLIGIGA TAHDID SIFATIDA.....	315
Mamatov Mamajan Ahmadjonovich	
SUG'URTA TASHKILOTLARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA INNOVATSION SUG'URTA MAHSULOTLARINI JORIY QILISH MASALALARI	321
Xalikulova Gulzada Tadjimuratovna	
O'ZBEKISTON OZIQ-OVQAT BOZORIDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH ORQALI BARQAROR ISTE'MOLNI RAG'BATLANTIRISH	333
Eshmatov Sanjar Azimqulovich	
ИННОВАЦИОННЫЕ ЗЕЛЁНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В РАЗНЫХ ОТРАСЛЯХ ЭКОНОМИКИ: ГЛОБАЛЬНЫЙ ОПЫТ И НАЦИОНАЛЬНАЯ ПРАКТИКА	337
Назарова Ра'но Рустамовна, Мусаева Гавхар Ахматжон кизи	
YASHIL IQTISODIYOTDA MEHNAT BOZORI: O'ZBEKISTON TAJRIBASI VA ISTIQBOLLARI	343
Homidjonov Fozilxon Umarxon o'g'li, Haydarov Kamoliddin Baratovich	

GREEN INVESTMENT: PATHWAYS TOWARD A SUSTAINABLE FUTURE.....	348
Odilova Sitara Sayfitdin kizi	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARIDA MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	351
Kutbitdinova Mohigul Inoyatovna	
QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA YASHIL TEXNOLOGIYALAR VA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING BARQAROR RIVOJLANISHGA TA'SIRI	356
Metyakubov Azamat Djumanazarovich	
ELEKTR SANOAT KORXONALARINING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	361
Tursunxo'jayev Sardor Jamoliddin o'g'li	
УЧЕТ ЗАТРАТ И МЕТОДЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ СЕБЕСТОИМОСТИ ПРОДУКЦИИ В НЕФТЕГАЗОВОЙ ОТРАСЛИ	368
Махкамова Саида Гайратовна	
MILLIY HISOBLAR TIZIMIDA INTELLEKTUAL MULK MAHSULOTLARINI MAKROIQTISODIY DARAJADA HISOBGA OLISHNING METODOLOGIK ASOSI.....	375
Sunnatov Muxtor Ne'matovich	
RENEWABLE ENERGY AND MACROECONOMIC STABILITY IN CENTRAL ASIA: PATHWAYS WITHIN THE GREEN ECONOMY	382
Khabibullo Abdullaev	
JAHON SUG'URTA AMALIYOTI ASOSIDA O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORIDA YANGI RIVOJLANISH YO'NALISHLARI.....	387
Abdimovminova Saodat Taxirjonovna	
INTEGRATING DATA SCIENCE INTO GREEN FINANCING AND ECO-INNOVATIONS: ACHIEVING THE GOALS OF UZBEKISTAN-2030	397
Norboev Odil Abraevich, Kungratov Ilmurod Kuzibay ugli	
O'ZBEKISTONDA SANOAT ISHLAB CHIQRISHINI DIVERSIFIKATSIYALASH AMALIYOTI VA ISTIQBOLLARI	404
Olimov Maqsudjon Komiljon o'g'li	
СОЗДАНИЕ ЗЕЛЕННОГО ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО КОРИДОРА В ЕВРОПУ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ АЗЕРБАЙДЖАНА, КАЗАХСТАНА И УЗБЕКИСТАНА.....	411
Лала Гамидова Адиль, Арзуман Гусейнов Айдын	
MAHALLA TIZIMIDA AHOLINI OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARIGA BO'LGAN ISTE'MOL TALABLARI MODEL.....	419
S. Qulmatova	
AHOLI ICHKI MIGRATSIYASINING MEHNAT BOZORIGA TA'SIRINI STATISTIK O'RGANISH	427
Mirolimov Mirislom Mirshokir o'g'li	
O'ZBEKISTONDA BANK TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH TENDENSIYALARI VA MUAMMOLARI	434
Jumaniyozova Mukaddas Yuldashevna	
ЗЕЛЁНЫЕ ФИНАНСЫ: ГЛОБАЛЬНЫЕ ТРЕНДЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	438
Фаттахова Муниса	
QISHLOQ XO'JALIGI SOHASI FAOLIYATINI DAVLAT TOMONIDAN MUVOFIQLASHTIRISH VA BOSHQARISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	444
Tuxtamishev Shodimurod Qurbonboyevich	
MARKETING TADQIQOTLARI ASOSIDA MEVA-SABZAVOT MAHSULOTLARI EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISH	452
Xojiyev Elshod Yoqub o'g'li	
СПОСОБЫ УПРАВЛЕНИЯ НАУЧНЫМИ УЧРЕЖДЕНИЯМИ В ЦЕЛЯХ ПЕРЕХОДА НА РАЗРАБОТКУ ЗЕЛЕННЫХ ИННОВАЦИЙ	459
Юдаков Александр Андреевич	
O'ZBEKISTONNI JAHON SAVDO TASHKILOTIGA A'ZO BO'LISHINING OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHGA TA'SIRI	466
Axmedova N.A.	

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KLASTERLAR FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING IQTISODIY MEKANIZMI	471
Sherkulov Shohruh Erkin o'g'li	
DEVELOPMENT SCENARIOS OF UZBEKISTAN'S ACTIVE LABOR FORCE UNTIL 2030 AND THEIR ECONOMIC IMPLICATIONS	476
Ganiev Bakhtiyor Zulfikor ugli, Rakhmonov Bekzod Sharibjon ugli	
РАЗВИТИЕ ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКИ КАК ФАКТОР СТИМУЛИРОВАНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ ЖЕНЩИН В УЗБЕКИСТАНЕ	481
Дониерова Фотимабону Алишер кизи	
YASHIL ENERGETIKA VA UNING IQTISODIY TARAQQIYOTDAGI O'RNI	488
Babadjanova Malika Ruzimova	
BENCHMARKING IN THE AUTOMOTIVE INDUSTRY: STRATEGIES FOR SUSTAINABLE COMPETITIVENESS	492
Abdurashidova Nigora	
УЗБЕКИСТАН СТРЕМИТСЯ К УСТОЙЧИВОМУ ЭКОНОМИЧЕСКОМУ РОСТУ, ВНЕДРЯЯ ПРИНЦИПЫ «ЗЕЛЁНОЙ» ЭКОНОМИКИ	498
Сагдуллаева Гулнора Ботыровна	
O'ZBEKISTONDA FAOLIYAT YURITAYOTGAN KOMPANIYALARNING GLOBAL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH YO'NALISHLARI	502
Sharipov Ixtiyor Baxtiyorovich	
ZAIF BANDLIK DAN UNUMLI BANDLIK SARI TRANSFORMATSIYA: O'ZINI O'ZI BAND QILISH	507
Qurbonov Samandar Pulatovich	
ВОЗОБНОВЛЯЕМАЯ ЭНЕРГИЯ В ГЛОБАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ: ТЕКУЩИЕ ТЕНДЕНЦИИ И БУДУЩЕЕ РАЗВИТИЕ	514
Меҳрибан Самедова Тофик	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING MEHNAT UNUMDORLIGINI OSHIRISHGA TA'SIRI	521
Zafar Alisherovich Mamadiev, Nodira Isametdinovna Xasanxonova	
SAVDO KORXONALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINI XALQARO STANDARTLARGA INTEGRATSIYA QILISH MEKANIZMLARI	526
Ablazov Lazizbek Abdiquosimovich	
TIJORAT BANKLARINING TRANSFORMATSIYASI JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISH	530
Ziyadullaev Z.	
TO'LOV TIZIMI KONSEPTUAL MODELINING SHAKLLANISH TAMOIYILLARI	537
Toshniyozov Sherali Kamoliddinovich	
STAFF PERFORMANCE EVALUATION BASED ON KPI SYSTEM INDICATORS	546
Rakhmatullaeva Shakhnoza Khamidovna, Sadriddinova Sevinchkhon	
SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND THE TRANSITION TO A GREEN ECONOMY IN THE CONTEXT OF GLOBAL ECONOMIC TRENDS	555
Svetlana Yurievna Shatokhina	
MILLIY TARBIYA OMILLARI VA MILLIY MADANIY YONDASHUV ASOSIDA TALABALARDA O'QUV TASHABBUSKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY-AMALIY ASOSLARI	560
Azimova Nilufar Nuriddinovna	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI TA'MINLASHDA BANK RESURLARINING ROLI	567
Xodjayeva Jeyrona Ravshonbek qizi	
O'QUV DASTURINI INTEGRATSIYALASH VA YASHIL KO'NIKMALARNI RIVOJLANTIRISH: AKADEMIK VA SANOAT O'RTASIDAGI TAFOVUTNI YOPIISH	572
Qo'ziqulova Dilfuzaxon Maxammatisaqovna	
DIGITAL TRANSFORMATION AND DIGITAL PLATFORMS AS A KEY FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF SMALL BUSINESS ENTITIES	580
Rizayeva Nilufar Oblakulovna	

IQTISODIY OLIY TA'LIMDA STRATEGIK INNOVATSIYALAR: YASHIL KO'NIKMALARNI MILLIY VA GLOBAL BARQARORLIK MAQSADLARI BILAN MUVOFIQLASHTIRISH	585
Xasanova Zarina Maxamadaliyeva	
MARKAZIY OSIYODA YASHIL IQTISODIYOT: BARQAROR RIVOJLANISH YO'LIDAGI TO'SIQLAR VA ISTIQBOLLAR.....	594
Aminov Shovkat O'ktam o'g'li	
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	598
Саидахмедова Аида Мирзаевна	
ПОВЫШЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ И СНИЖЕНИЕ РИСКОВ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ НА ОСНОВЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ БЕЗОПАСНОСТИ ТРАНЗАКЦИЙ В ФИНАНСОВЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМАХ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ СОВРЕМЕННЫХ СИММЕТРИЧНЫХ КРИПТОСИСТЕМ.....	605
Рахимбердиев Қ.Б.	
ИНТЕГРАЦИЯ ФИНАНСОВЫХ И СТРАХОВЫХ ИНСТРУМЕНТОВ ДЛЯ СТИМУЛИРОВАНИЯ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА	612
Ш.Ф.Кобилжонова	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ КАПИТАЛА ХОЗЯЙСТВУЮЩИХ СУБЪЕКТОВ В КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ БАНКОВСКО-ФИНАНСОВОЙ СИСТЕМЫ И ЧАСТНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ	618
Д.А.Юлдашева	
РОЛЬ БАНКОВСКО-ФИНАНСОВОЙ СИСТЕМЫ И СТРАХОВЫХ МЕХАНИЗМОВ В СТИМУЛИРОВАНИИ РАЗВИТИЯ ЧАСТНОГО СЕКТОРА	624
Г.Т.Ахмедова	
SUG'URTA BOZORI FAOLIYATINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TRANSFORMATSIYALASH VA UNING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MASALALARI.....	630
Saidov Farrux Faxriddinovich	
OPPORTUNITIES TO ENSURE SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH IN THE ENERGY SECTOR THROUGH THE TRANSITION TO A GREEN ECONOMY.....	635
Ulashov Aliboy Rashid ugli, Istamova Nasiba Narzillo kizi	
INKLYUZIV OLIY TA'LIMDA MUSTAQIL ISHLASH JARAYONINI TASHKILLASHTIRISH	641
Akbarova Kamola Abdugabbor qizi	
YOUTH-DRIVEN PATHWAYS TO GREEN EMPLOYMENT: A THEORETICAL EXAMINATION OF INCLUSIVE ECONOMIC STRATEGIES	646
Suvpulatov Ozodjon Alijon ugli	
KICHIK BIZNES INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY TAJRIBALAR VA UNING O'ZBEKISTON UCHUN AHAMIYATI	651
Botirova Xulkar Olimjonovna	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA BARQAROR RIVOJLANISH KLASSTERLARI: NAZARIY ASOSLAR VA AMALIY YONDASHUVLAR.....	655
Sherkulova Nodirabegim Baxordin qizi	
BIOTECHNOLOGICAL SOLUTIONS IN URBAN PLANNING: OPPORTUNITIES AND LIMITATIONS OF "LIQUID TREES"	660
Nosirkulov Asadjon Ahmadjon ugli	
YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA TIKLANADIGAN ENERGIYA MANBALARINING O'RNI.....	663
Fayziyeva Dilso'z Bahodirovna	
KREDIT PORTFELIDA MUAMMOLI KREDITLAR ULUSHINI KAMAYTIRISH YO'LLARI	668
Salixova G.J	
O'ZBEKISTONDA KANDOLAT MAHSULOTLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH.....	672
Boboyorova Maftuna Xaqul qizi, Boboyorov Islombek Xaqul o'g'li	
OLIY TA'LIM TIZIMIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH METODLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	675
Xusniddinov Yorqinjon Muhiddin o'g'li	

MODA SANOATIDA CRM TIZIMLARINI ELEKTRON SAVDO PLATFORMALARI BILAN UYG'UNLASHTIRISHDAGI TO'SIQLAR	679
Xalilova Nafisa Komilovna	
ENHANCING FOREIGN ECONOMIC RELATIONS AS A DRIVING FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY	683
Khaitova Feruza Bahrom kizi	
MARKAZIY OSIYO MAMLAKATLARIDA XORIJIY INVESTITSİYALARINING QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARIGA TA'SIRI	687
Akishova Shaxnoza Davlet qizi	
BUXORO VILOYATIDA HUNARMANDCHILIK FAOLIYATINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI: TAHLIL VA ISTIQBOLLAR.....	693
Ravshanova Gulchexra Ravshanovna	
SANOATNI RIVOJLANTIRISHNING MEXANIZMLARI TURLARI VA OLIMLARNING YONDASHUVLARI	698
Ne'matov Shoxruxbek Ma'murjon o'g'li	
O'ZBEKISTON BANK-MOLIYA TIZIMIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH VA UNING XUSUSIY SEKTOR RIVOJLANISHIGA TA'SIRI.....	703
Norova Nozima Nabiyeвна	
O'ZBEKISTON BANK-MOLIYA TIZIMIDA REAL SEKTORNI KREDITLASH MEXANIZMLARINI SAMARALI JORIY ETISH VA XUSUSIY SEKTOR RIVOJIGA TA'SIRI.....	709
Abduxomidov Ikromjon Maxamadin o'g'li	
MOLIYA TIZIMIDA BOJ-TARIF SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH VA XUSUSIY SEKTOR RIVOJLANISHIGA TA'SIRI (OZIQ-OVQAT IMPORTI MISOLIDA).....	715
Rizaev Mirmahmud Xotamjanovich	
YASHIL MARKETING VA ESG INTEGRATSIYASI: STATISTIK TAHLIL VA BARQAROR RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	721
Charos G'ayratova	
ИННОВАЦИОННЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПРОМЫШЛЕННОГО КАПИТАЛА ДЛЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА В УСЛОВИЯХ ФОРМИРОВАНИЯ «ЗЕЛЁНОЙ» ЭКОНОМИКИ.....	727
Г.А.Хайитбаева	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH SHAROITIDA TIJORAT BANKLAR TOMONIDAN TADBIRKORLIK FAOLIYATINI KREDITLASH.....	734
Tajiddinov Jamshiddin Shamsutdinovich	
IQTISODIYOTNING TARKIBIY TRANSFORMATSIYASIGA XORIJIY INVESTITSİYALAR TA'SIRINI BAHOLASH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	738
Shodiboyeva Dilzoda Farhodjon qizi	
MOLIYA TIZIMI BARQARORLIGI VA BUDJET TUSHUMLARINI OSHIRISHDA TASHQI IQTISODIY FAOLIYATNING AHAMIYATI.....	743
Aktamov Akbarjon Aslan o'g'li	
ENSURING SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH IN THE TRANSITION TO A GREEN ECONOMY: AN ECONOMETRIC ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN CARBON EMISSIONS AND ECONOMIC DEVELOPMENT.....	748
Shakhriddinova Sitara Tolibjon kizi	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH JARAYONIDA TIJORAT BANKLARIDA INVESTITSIYA LOYIHALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA ESG TAMOIYILLARINING ROLI	760
Ostonaqulova Gulchehraxon Muhammadyoqub qizi	
YASHIL IQTISODIYOT TAMOIYILLARI ASOSIDA SANOAT KORXONALARIDA YETKAZIB BERISH STRATEGIYALARINI ISHLAB CHIQISH	769
Yusupov Ulug'bek Mamayusupovich	
YASHIL IQTISODIYOT KONTEKSTIDA MAKROIQTISODIY BARQARORLIKNI MUSTAHKAMLASH: XALQARO TAJRIBA VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI.....	776
Isroilov Islomiddin Kamoliddin o'g'li	

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SPORT TASHKIOTLARINING YANGI BIZNES MODELLARINI ISHLAB CHIQISH	782
G'ulomov Musirmon	
O'ZBEKISTONDA IQTISODIYOTGA XORIJIY INVESTISIYALARNI JALB ETISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI VA ISTIQBOLLARI	786
Sharipova Shahnoza Baxtiyorovna	
O'ZBEKISTONDA INVESTISIYA MUHITIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA INVESTISIYALARNING IQTISODIYOTGA JALB ETILISH HOLATI TAHLILI	795
Karimova Qunduz Atanazarovna	
O'ZBEKISTON TURISTIK XIZMATLAR BOZORIDA BANDLIK TRANSFORMATSIYASINI VA UNI TARTIBGA SOLISH HOLATINI TAHLIL QILISH	804
To'xtayeva Xurshida Farxodovna	
INVESTITSIYA LOYIHALARIGA TA'SIR QILUVCHI INVESTITSIYA RISKLARINI BAHOLASH	811
Zohidova Ruxsora Komiljon qizi	
ТИПЫ НАЦИОНАЛЬНЫХ ФИНАНСОВЫХ РАЗВЕДОК: ОСНОВНЫЕ РАЗЛИЧИЯ, ФОРМЫ И МЕТОДЫ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	817
Эсанов Шохрух Отабекович	
FACE RECOGNITION PROGRAM IN PYTHON	823
Khurramova Maftunakhon Zhurabekovna, Khurramov Azizjon Bakhodir ugli	
FORMATION OF ACCOUNTING POLICY FOR INTANGIBLE ASSETS	827
Farxod T. Abduvaxidov, Ramazon A. Abdurakhmanov	
O'ZBEKISTON EKSPORT TARKIBINI YUQORI QO'SHIMCHA QIYMATLI MAHSULOTLARGA O'TKAZISH STRATEGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH	834
Raximov Eshmurod Normuradovich	
EKSPORT FAOLIYATIDA ERKIN IQTISODIY ZONALARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	838
Berdivaliyeva Madina Komiljon qizi	
TURIZM KLASTERLARIDA TIBBIY XIZMATLAR INTEGRATSIYASI: XALQARO TAJRIBA VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI	841
Yazdanova Shohista Tuyg'un qizi Farxodova Shohnoza Umidbek qizi	
O'ZBEKISTON HAVO TRANSPORTI TIZIMINING JAHON IQTISODIYOTIDAGI O'RNI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	850
Azimova Moxinur Nozimovna	

MARKETING TADQIQOTLARI ASOSIDA MEVA-SABZAVOT MAHSULOTLARI EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISH

Xojiyev Elshod Yoqub o‘g‘li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti doktoranti, PhD

Email manzili: e.xojiyev@tsue.uz

ORCID: 0000-0003-2428-4266

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada O‘zbekiston korxonalarida meva-sabzavot mahsulotlari eksport salohiyatini oshirishda marketing tadqiqotlaridan foydalanish samaradorligi ikki bosqichli yondashuv asosida tahlil qilingan. Birinchi bosqichda marketing tadqiqotlari bilan eksport hajmi o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik OLS (oddiy kichik kvadratlar) regressiyasi orqali baholandi. Ikkinchi bosqichda esa korxonalar tomonidan marketing tadqiqotlariga yo‘naltirilgan xarajatlarning samaradorlik darajasi Stochastic Frontier Analysis (SFA) modeli yordamida o‘rganildi.

Kalit so‘zlar: marketing tadqiqotlari, eksport salohiyati, meva-sabzavot mahsulotlari, OLS regressiyasi, Stochastic Frontier Analysis (SFA), marketing xarajatlari.

Abstract: In this scientific article, the effectiveness of using marketing research to increase the export potential of fruit and vegetable products in Uzbek enterprises is analyzed through a two-stage approach. In the first stage, the relationship between marketing research and export volume is assessed using the Ordinary Least Squares (OLS) regression method. In the second stage, the efficiency of the expenses allocated by enterprises for marketing research is examined using the Stochastic Frontier Analysis (SFA) model.

Key words: marketing research, export potential, fruit and vegetable products, OLS regression, Stochastic Frontier Analysis (SFA), marketing expenses.

Аннотация: В данной научной статье эффективность использования маркетинговых исследований для повышения экспортного потенциала плодоовощной продукции в узбекских предприятиях проанализирована на основе двухэтапного подхода. На первом этапе взаимосвязь между маркетинговыми исследованиями и объемом экспорта оценивалась с использованием метода наименьших квадратов (OLS). На втором этапе эффективность расходов предприятий на маркетинговые исследования изучалась с помощью модели стохастического производственного фронта (SFA).

Ключевые слова: маркетинговые исследования, экспортный потенциал, плодоовощная продукция, регрессия OLS, стохастический производственный фронт (SFA), анализ эффективности, затраты маркетинга.

KIRISH

2024-yil 18-yanvar kuni Prezident Shavkat Mirziyoyev raisligida “2024-yilda investitsiya, eksport va xalqaro hamkorlik sohalarida amalga oshirilishi lozim bo‘lgan ustuvor vazifalar” yuzasidan videoselektor yig‘ilishi o‘tkazildi. Unda hozirgi kunda O‘zbekiston Respublikasidan amalga oshirilayotgan eksportning 50 foizi atigi to‘rtta bozorga — Rossiya, Xitoy, Qozog‘iston va Turkiyaga to‘g‘ri kelayotgani ta’kidlandi. Shuningdek, eksportning asosiy qismini tashkil etadigan 20 turdagi mahsulotning faqat bitta bozorga qaram bo‘lib qolganligi ham qayd etildi.

O‘zbekiston Respublikasidan eksport qilinayotgan mahsulotlar tarkibida Rossiya Federatsiyasining ulushi 13 foizni tashkil etadi. Shu bilan birga, jami eksportimizning 12 foizini tashkil etadigan Qozog‘iston va Qirg‘iziston Respublikalariga chiqarilayotgan mahsulotlarning qariyb 60 foizining yakuniy iste’molchisi ham Rossiya Federatsiyasi hisoblanadi. Bu holat O‘zbekiston eksportining deyarli 20 foizi birgina Rossiya Federatsiyasiga bog‘lanib qolganini ko‘rsatadi.

2025-yil 19-iyun kuni Prezident Shavkat Mirziyoyev raisligida o‘tkazilgan yig‘ilishda Qashqadaryo viloyatini kompleks rivojlantirishning ustuvor vazifalari muhokama qilindi. Unda Ko‘kdaladagi 6 ming gektar lalmi yerda tarvuz va viloyatning 13 ta tumanidagi 6 ming gektar ekin maydonlarida pomidor yetishtirishni yo‘lga qo‘yish orqali tarvuz eksportini yillik 30 million AQSH dollariga, pomidor eksportini esa 5 million dollarga yetkazish imkoniyati mavjudligi alohida ta’kidlandi.

Jahon meva-sabzavot bozori yildan-yilga o'sib, global oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda muhim o'rin tutmoqda. Chunki aholining turli xil to'yimli mahsulotlarga bo'lgan ehtiyojini qondirish orqali ushbu bozor hal qiluvchi rol o'ynamoqda. Meva-sabzavotchilik fermer va dehqon xo'jaliklari uchun asosiy daromad manbai bo'lib xizmat qiladi, shu bilan birga butun dunyo bo'ylab qishloq xo'jaligi iqtisodiyotini qo'llab-quvvatlaydi. Mazkur bozor xalqaro savdoni rivojlantirish bilan bir qatorda, iqtisodiy hamkorlikni mustahkamlaydi hamda qishloq xo'jaligida innovatsiyalarni rag'batlantiradi.

Aholining iste'mol odatlari sog'lom va barqaror oziq-ovqat tanloviga o'tayotgan bir paytda, global meva-sabzavot bozori ovqatlanish tartibini shakllantirishda hamda atrof-muhitni muhofaza qilishni rag'batlantirishda muhim rol o'ynamoqda.

Data Bridge Market Research tomonidan o'tkazilgan global meva-sabzavot bozori tahliliga ko'ra, 2023-yilda mazkur bozor tovar aylanmasi 1 231,82 milliard AQSH dollarini tashkil etgan. Prognozlarga ko'ra, ushbu bozor hajmi 2031-yilga borib 2 985,19 milliard dollarga yetishi kutilmoqda. Shuningdek, 2024–2031-yillar prognoz davrida uning o'rtacha yillik o'sish sur'ati 11,70 foizni tashkil etishi bashorat qilinmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Stochastic Frontier Analysis (SFA) iqtisodiy samaradorlikni baholashda qo'llaniladigan parametrik usul bo'lib, ishlab chiqarish yoki daromad chegarasini hisoblash orqali har bir korxonaning (yoki iqtisodiy birlikning) nisbiy samaradorligini o'lchaydi. Ushbu metod Aigner, Lovell va Schmidt tomonidan 1977-yilda taklif etilgan va keyinchalik ishlab chiqarish, bank tizimi, sog'liqni saqlash va tashqi savdo sohalarida keng qo'llanila boshlandi. Ular ilmiy ishlarida SFA usulining tamoyillarini ishlab chiqqan va metodikaning nazariy asosini taqdim etgan.

Battese, G.E., va Coelli, T.J. (1995) tomonidan olib borilgan tadqiqotda panel ma'lumotlarda samaradorlikni o'lchashga imkon beruvchi SFA modelining takomillashgan shakli taklif etilgan. Kalirajan, K. (1999) o'zining «Stochastic frontier production function models and their application to measuring technical efficiency in Asian agriculture» nomli maqolasida qishloq xo'jaligi sohasidagi eksport samaradorligini o'rgangan.

Kneller, R., va Pisu, M. (2007) tadqiqotida eksportda samaradorlik va resurslardan foydalanishning chegaraviy tahlili qo'llanilgan. Marketing tadqiqotlari tashqi bozorlarda maqsadli segmentlarni aniqlash, iste'molchi xatti-harakatlarini tushunish, narx va reklama strategiyalarini ishlab chiqish orqali eksport strategiyalarining samaradorligini oshiradi.

Marketing strategiyasi va eksport samaradorligi o'rtasidagi bog'liqlik Cavusgil, S. T., va Zou, S. tadqiqotida ochib berilgan. Keyingi tadqiqot marketing strategiyasining moslashuvchanligi va eksport natijalari o'rtasidagi munosabatni tahlil qiladi (Lages, L.F., va Montgomery, D.B.). Crespi, J.M., va Gao, H. (2005) tomonidan marketing yondashuvlari (brend, narx, reklama) samaradorlikka qanday ta'sir qilishini SFA usulida tahlil qilingan.

TADQIQOT METODIKASI

Tadqiqot ikki bosqichda olib borilib, birinchi bosqichda marketing tadqiqotlarining eksport hajmi bilan o'zaro bog'liqligi tahlili (OLS) amalga oshirilgan. Keyingi qadamda marketing tadqiqotlari uchun korxonalar tomonidan sarflangan xarajatlar qanchalik darajada samarali bo'lganligini ko'rib chiqamiz. Tahlil Stochastic Frontier Analysis (SFA) modeliga asoslanadi. Korxonaning faoliyati texnik va alokativ samaradorlik darajalari orqali baholanishi mumkin. Texnik samaradorlikni baholashda ikkita asosiy yondashuv mavjud:

1. Data Envelopment Analysis (DEA);

2. Stochastic Frontier Analysis (SFA). Biz ushbu tadqiqotda SFA metodini tanlaymiz, chunki u muqobil usullarga nisbatan bir qancha ustunliklarga ega.

SFA — bu parametrik yondashuv bo'lib, unda ishlab chiqarish funksiyasining shakli oldindan belgilangan bo'ladi va u statistik usullar orqali baholanadi. SFAning yana bir qator boshqa afzalliklari quyidagilardan iborat :

- u orqali statistik asosda gipotezalarni tekshirish mumkin;

- kirish (input) va chiqish (output) ko'rsatkichlari o'rtasidagi munosabatlar aniq funksional shakl asosida aniqlanadi;

- tasodifiy ishlab chiqarish modeli va texnik samarasizlik modellarini bir vaqtning o'zida baholash imkoniyati mavjud.

SFA – bu korxonalar yoki iqtisodiy institutlarning maksimal daromad yoki minimal xarajatga erishishdagi nisbiy samaradorligini baholovchi regressiyaviy yondashuv hisoblanadi. Ushbu yondashuvda marketing xarajatlari kiritma (input) sifatida, eksport hajmi, eksport operatsiyalari soni hamda hamkorlar soni esa chiqaruv (output) sifatida ko'rib chiqildi. SFA modeli yordamida har bir korxonaning samaradorlik darajasi hisoblab chiqiladi. Model quyidagicha tuzildi:

$$\log(Y1) = \beta_0 + \beta_1 \cdot \log(X) + V_i - U_i$$

Bunda,

X – marketing xarajatlari (input),

Y1 – eksport hajmi, eksport operatsiyalari soni va hamkorlar soni (uchta output),

V_i – i-korxona uchun tasodifiy xatolik atamasi bo‘lib, nol o‘rtacha qiymatga va σV^2 dispersiyaga ega bo‘lgan normal taqsimotdan olingan mustaqil va bir xil taqsimlangan $V_i: (iidN(0, \sigma V^2))$ tasodifiy o‘zgaruvchi deb hisoblanadi hamda U_i bilan mustaqil taqsimlangan bo‘ladi,;

U_i – korxonadagi texnik samarasizlikni ifodalovchi nolga teng yoki musbat bo‘lgan tasodifiy o‘zgaruvchi bo‘lib, u o‘rtacha μ_1 va dispersiyasi σu^2 bo‘lgan normal taqsimotning ijobiy (trunkatsiyalangan) qismidan olinadi va mustaqil tarzda taqsimlangan deb hisoblanadi.

Ilmiy maqolani tayyorlash jarayonida ma’lumotlarni jadvallar va diagrammalar asosida tahlil qilish, moliyaviy qo‘llab-quvvatlash yo‘nalishlarini guruhlash, abstrakt-mantiqiy fikrlash, tizimli tahlil asosida statistik guruhlash, shuningdek ekspert baholash usullaridan keng foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Oziq-ovqat bozorlarida, jumladan, qishloq xo‘jaligi mahsulotlari etishtirish hamda uning sotuvini yo‘lga qo‘yishda marketing tadqiqotlaridan foydalanish jahonda tobora kengayib bormoqda. “Dunyo bo‘ylab yetakchi kompaniyalar marketing tadqiqotlariga 277,3 million dollar sarflaydi”. Rivojlangan mamlakatlar global bozorda raqobatbardoshlikni ta’minlashning asosiy strategiyasi sifatida qo‘shimcha qiymat manbai bo‘lgan marketing tadqiqotlariga e’tibor qaratmoqda va eksport hajmini oshirishga qaratilgan tadqiqotlar olib borilmoqda.

2023-yil sentyabr oyida e’lon qilingan “O‘zbekiston-2030 strategiyasi”ga ko‘ra, 2030-yilga borib tayyor mahsulotlar eksport hajmi 45 milliard AQSh dollariga yetishi belgilangan. Olib borilgan so‘nggi tadqiqot natijalariga ko‘ra, O‘zbekistonda xorijiy bozorlarga mahsulotlarini yetkazishdan oldin marketing tadqiqotlarini olib boruvchi eksport operatsiyalari bilan shug‘ullanuvchi kompaniyalar ulushi 10 foizga ham yetmaydi (umumiy eksportchi korxonalar soni 8 000 dan ortiq).

Marketing tadqiqotlarining eksportga ta’sirini aniqlash uchun 2023-yilda O‘zbekistonning turli hududlarida meva-sabzavot eksport qilgan korxonalar tanlab olindi. Mamlakat bo‘ylab 138 ta korxonada eksport jarayonida marketing tadqiqotlaridan foydalanish yoki foydalanmaslik bo‘yicha so‘rovnoma o‘tkazildi. So‘rovnomada 124 ta korxona ishtirok etdi va bu respondentlarning qariyb 91 foizini tashkil etdi. Xususan, Qoraqalpog‘iston Respublikasi - 4, Andijon - 9, Buxoro - 5, Jizzax - 2, Qashqadaryo - 9, Navoiy - 2, Namangan - 15, Samarqand - 3, Sirdaryo - 4, Surxondaryo - 2, Toshkent viloyati - 11, Toshkent shahri - 2, Farg‘ona - 50 va Xorazm - 6. So‘rovnomada ishtirok etgan korxonalar orasida mahsulotlarni tashqi bozorga etkazib berishda marketing tadqiqotlaridan foydalanish soni 15 tani tashkil etgan bo‘lsa, 95 korxona o‘rik eksporti jarayonida marketing tadqiqotlaridan foydalanmaganligini ma’lum qilgan.

1-jadval. Marketing tadqiqotlari asosida va an’anaviy usulda xorijiy bozorlarga mahsulot yetkazib bergan korxonalarning eksporti tahlili

T/r	Eksport qiluvchi tashkilot nomi (marketing tadqiqotlari asosida)	Qiymati (ming doll.)	Eksport qiluvchi tashkilot nomi (an’anaviy usulda)	Qiymati (ming doll.)	Farqi +/-
1	“ALL RETAIL PLUS” MCHJ	855,38	“QUVA UMID AGRO” MCHJ	91,38	764
2	“AZIZBEK AGRO CHERRY” MCHJ	1666,55	“YASMINFAYZ AGRO” MCHJ	112,51	1554,04
3	“HAVVO NOBLE” MCHJ	2004,5	“NARPAY HOSILDOR” MCHJ	203,30	1801,2
4	“HELLO FRUITS ONE” MCHJ	2086,65	“FOOD AGRO COMPANY BB” MCHJ	275,49	1811,16
5	“HAVVO GROUP” MCHJ	880,15	“JETONE” MCHJ	81,05	799,1
6	“EXPORT AGRO 2022” MCHJ	991,75	“AZIZBEK AGRO CHERRY” MCHJ	101,48	890,27
7	“UZOR FARGANA” MCHJ	879,23	“FARIDA FRUIT IMPEX” MCHJ	117,81	761,42

8	"AGRO LIGHT BUSINESS" MCHJ	401,29	"GROW SEEDS TASHKENT" MCHJ	31,72	369,57
9	"STONE ONE BEST" MCHJ	919,39	"AVANGARD EKSIM" MCHJ	97,39	822
10	"AGRO PROGRESS OLTARIQ" MCHJ	371,34	"VALLEY FRUIT EXPORT BJ" MCHJ	44,78	326,56
11	"ROSHIDON BEST UNIVERSAL EXPORT" MCHJ	1014,17	"BILLUR BARAKA IMPEX" MCHJ	51,87	962,3
12	"DEUTCH" MCHJ FE	600,76	"CHIROQCHI-KLASTER" MCHJ	118,08	482,68
13	"AGRICOLA-EXPORT" MCHJ	3383,64	"OZODBEK FRESH-FRUITS" MCHJ	361,02	3022,62
14	"ALLONOV EXPORT" MCHJ	488,92	"ASA GRAND GR" MCHJ	38,45	450,47
15	"SANTER CAMPAIGN" MCHJ	3310,89	"ECO EXPORT 111" MCHJ	299,1	3011,79
Total:		19854,61		2025,43	17829,18

1-jadval ma'lumotlaridan ko'rish mumkinki, marketing tadqiqotlari asosida eksportni amalga oshirgan 15 ta korxonaning umumiy eksport qiymati qariyb 20 mln. AQSh dollarini tashkil etgan. Marketing tadqiqotlari olib bormasdan, an'anaviy usulda tashqi bozorlarga mahsulot yetkazib bergan 15 ta korxonaning jami eksport qiymati esa marketing tadqiqotlari olib borgan korxonalarning umumiy eksport hajmini 10 foiziga (2025,43 ming AQSh dollari) teng bo'lgan. Marketing tadqiqotlari asosida o'rik eksportini amalga oshirgan korxonalarning eksport hajmi farqi +17,8 mln. AQSh dollarini tashkil etganligiga urg'u qaratish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Shuni ta'kidlash lozimki, jami 276 ta o'rik eksport qiluvchi korxonalarning 15 tasi marketing tadqiqotlari olib borish asosida eksport jarayonini amalga oshirgan va mazkur korxonalar eksport ko'rsatkichlari 2023-yildagi umumiy o'rik eksport hajmining 50,3 foizini tashkil etgan. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2023-yilda o'rik eksport hajmi 36,1 mln. AQSh dollariga teng bo'lgan.

2-jadval. Marketing tadqiqotlarini o'rik mahsuloti eksportiga ta'sirini baholash tahlili

№	Eksport qiluvchi tashkilot nomi	Marketing tadqiqoti uchun sarflangan xarajat (ming AQSh doll.)	Eksport qiymati, (ming AQSh doll.)	Eksport operatsiya soni	Hamkorlar soni
		Y	X1	X2	X3
1	"ALL RETAIL PLUS" MCHJ	11,2	855,38	47	7
2	"AZIZBEK AGRO CHERRY"	14,5	1666,55	36	1
3	"HAVVO NOBLE" MCHJ	10,8	2004,5	85	8
4	"HELLO FRUITS ONE" MCHJ	9,9	2086,65	71	5
5	"HAVVO GROUP" MCHJ	8,6	880,15	37	15
6	"EXPORT AGRO 2022" MCHJ	10,1	991,75	16	8
7	"UZOR FARGANA" MCHJ	11,8	882,23	50	10
8	"AGRO LIGHT BUSINESS"	3,7	401,29	29	10
9	"STONE ONE BEST" MCHJ	12,1	919,39	25	4
10	"OZODBEK FRESH-FRUITS"	4,6	361,02	28	10
11	"ROSHIDON BEST UNIVERSAL EXPORT"	12,2	1014,17	53	5
12	"DEUTCH AGRO" MCHJ FE	6,4	600,76	41	2
13	"AGRICOLA-EXPORT" MCHJ	11,2	3383,64	52	10
14	"ALLONOV EXPORT" MCHJ	4,2	488,92	35	2
15	"SANTER CAMPAIGN" MCHJ	8,7	3310,89	93	9

Manba: Statistik ma'lumotlar va so'rovnomalar bo'yicha muallif tomonidan ishlab chiqildi

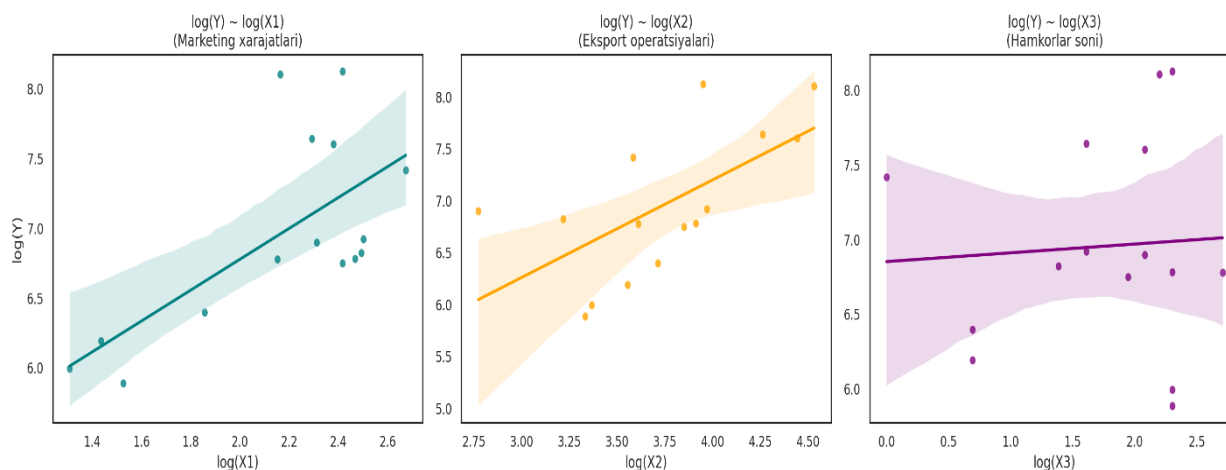
1-jadval ma’lumotlari va 2-jadvalda keltirilgan tahlillarga asoslangan holda kompaniyalar tomonidan marketing tadqiqotlariga ajratilgan mablag‘lar (X_1), eksport operatsiyalari soni (X_2) va hamkorlar soni (X_3) bilan ularning eksport hajmi (Y) o‘rtasidagi bog‘liqlik log-log regressiya modeli yordamida baholaymiz va modellarni oddiy eng kichik kvadratlar (OLS) usuli asosida yechamiz.

OLS Regression Results						
=====						
Dep. Variable:	log_Y	R-squared:	0.678			
Model:	OLS	Adj. R-squared:	0.590			
Method:	Least Squares	F-statistic:	7.716			
Date:	Mon, 23 Jun 2025	Prob (F-statistic):	0.00474			
Time:	11:39:12	Log-Likelihood:	-6.9402			
No. Observations:	15	AIC:	21.88			
Df Residuals:	11	BIC:	24.71			
Df Model:	3					
Covariance Type:	nonrobust					
=====						
	coef	std err	t	P> t	[0.025	0.975]

const	2.2553	1.047	2.154	0.054	-0.049	4.560
log_X1	0.9020	0.293	3.075	0.011	0.256	1.548
log_X2	0.7125	0.266	2.680	0.021	0.127	1.298
log_X3	0.0507	0.160	0.317	0.757	-0.301	0.403
=====						
Omnibus:	0.337	Durbin-Watson:	2.063			
Prob(Omnibus):	0.845	Jarque-Bera (JB):	0.456			
Skew:	0.264	Prob(JB):	0.796			
Kurtosis:	2.329	Cond. No.	44.3			
=====						

1-rasm. Marketing tadqiqotlarining eksport hajmi bilan o‘zaro bog‘liqligi tahlili (OLS natijalari)

Yuqoridagi tahlil natijalaridan ko‘rishimiz mumkinki, R^2 0,678 ga teng va eksportdagi o‘zgarishlarning 67,8% ini tushuntiradi. β_1 (log_X1) 0,90 ga teng bo‘lib, marketing xarajatlari 1% ga oshgan taqdirda, eksport hajmi 0,90% ga oshishini ko‘rsatmoqda. ($p = 0.011$). β_2 (log_X2) 0,71 eksport operatsiyalari soni sezilarli ta’sirga ega ($p = 0.021$), lekin hamkorlar soni – β_3 (log_X3) 0,05 eksport hajmini oshishiga ta’sir ko‘rsatmaydi. Marketing tadqiqotlarini o‘tkazish 2-jadvalda keltirilgan korxonalarning eksport hajmiga ta’siri yuqori deb ayta olamiz.

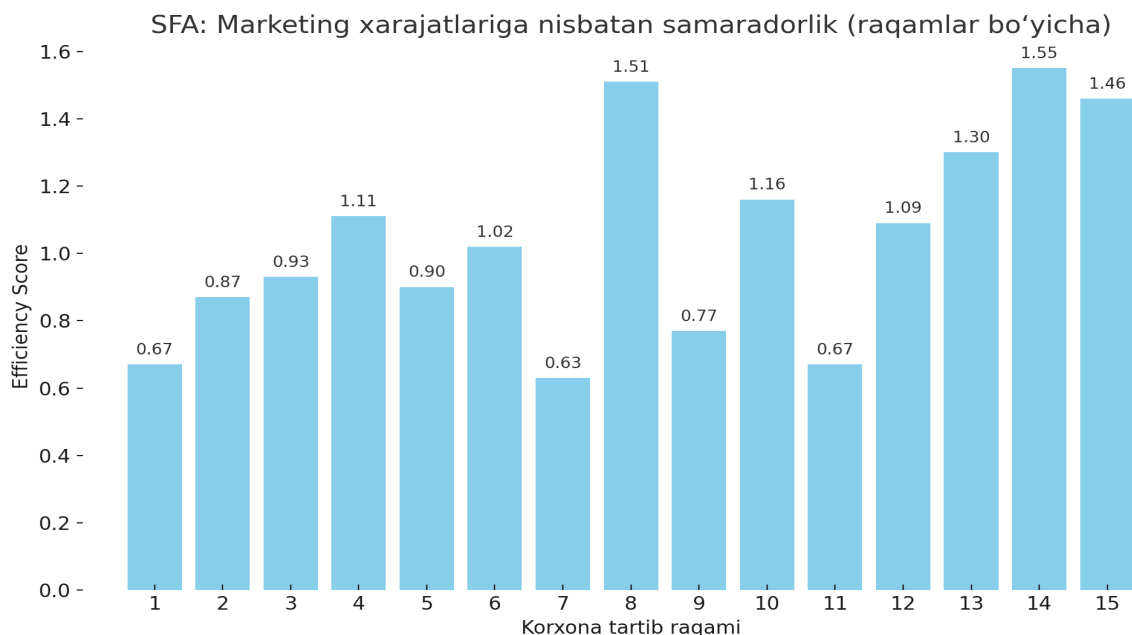

2-rasm. Omillarning eksport hajmi bilan o‘zaro bog‘liqlik tahlili

Mazkur rasm orqali marketing xarajatlari oshgan eksport qiymati ham sezilarli darajada ortib bormoqda. Regressiya chizig'i aniq va yuqoriga yo'nalganligi kuchli musbat bog'liqlikni bildiradi. Bu natija shuni ko'rsatadiki, marketing tadqiqotlariga sarmoya kiritish eksport hajmini oshirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Korxonalar xalqaro bozorga chiqishda bozorni tahlil qilish, mijozlar ehtiyojini aniqlash kabi faoliyatlarga sarmoya kiritgani sayin, ularning eksportdagi samarasi oshadi.

Ikkinchi kuzatuvda eksport operatsiyalari soni bilan eksport qiymati o'rtasida ijobiy bog'liqlik mavjud. Bu shuni anglatadiki, eksportni rivojlantirish faqat bitta yirik bitim emas, balki ko'plab tranzaksiyalar sonini ko'paytirish orqali ham amalga oshadi.

Uchinchi grafikda hamkorlar soni ko'paygani bilan eksport hajmida sezilarli o'sish kuzatilmayapti. Demak, hamkorlar sonining kam yoki ko'pligi korxonaning eksport hajmini oshiradigan omil sifatida ko'rilmayapti.

3-rasm. SFA modeli asosida marketing xarajatlariga nisbatan samaradorlik natijalari

Yuqoridagi rasmda har bir korxonaning marketing tadqiqotlari uchun sarflangan xarajatlari asosida erishilgan texnik samaradorlik darajasi (Efficiency Score) tasvirlangan. Grafikda korxonalar tartib raqami asosida joylashtirilgan bo'lib, vertikal o'qda ularning samaradorlik ballari ko'rsatilgan. Grafik SFA tahlilining amaliy natijalarini vizual ko'rsatadi va har bir korxonaning marketing investitsiyalaridan qanday darajada foydalanayotganini baholash imkonini beradi. Bu esa eksport siyosatini optimallashtirish, budget ajratmalarini qayta taqsimlash yoki qo'shimcha marketing strategiyalarini ishlab chiqish uchun muhim tahliliy vosita sifatida xizmat qiladi.

Samaradorlik balli 1 ga yaqinlashgan korxonalar marketing xarajatlardan maksimal darajada samarali foydalangan tadbirkorlik subyektlari hisoblanadi. Korxonalarda ball 1 dan past bo'lgan taqdirda, ularni boshqa korxonalar bilan taqqoslaganda marketing xarajatlariga nisbatan kamroq eksport natijalariga erishgan bo'lib, bu resurslardan to'liq foydalanilmaganligi bilan izohlash mumkin.

Rasmda ko'rish mumkinki, ayrim korxonalar 0,7 dan past samaradorlikka ega, bu esa potensial ichki zaxiralarning mavjudligini ko'rsatadi ya'ni marketing xarajatlarni qayta ko'rib chiqish, strategik segmentatsiya yoki bozorga chiqish usullarini takomillashtirish zarurati mavjud.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xorijiy adabiyotlarda chet el bozorlariga oid ma'lumot yetishmasligi “ko'zlarni yumgan holda miltiqdan o'q uzishga o'xshaydi: agar osmonda bir o'rdak tushsa, bu aql bilan nishonga olish emas balki tasodif natijasi bo'ladi,” deb ta'kidlangan. Biroq, potensial foydali bo'lishi mumkin bo'lgan ma'lumotni shunchaki olish – bu faqat ishning yarmi, undan unumli foydalanish esa ikkinchi yarmi va yanada aniqroq aytadigan bo'lsak muhimi hamdir.

Kompaniyalar xalqaro bozor tadqiqotlari foydali degan fikrga ishonishmasliklari yoki marketing tadqiqotini olib borishni ta'minlovchi ishchi kuchi va resurslar tanqisligiga duch kelishayotganligi sababli ularning tashqi bozorlarda muvaffaqiyatsizliklari davom etmoqda.

Xalqaro maydonda qimmatga tushadigan xatolardan qochish va imkoniyatlarni boy bermaslik uchun marketing tadqiqotlari natijasida olingan ma'lumotlardan samarali foydalanishning ahamiyatini bir necha tahlillarimiz orqali asoslashga erishdik. Darhaqiqat, xalqaro bozorlarda muvaffaqiyatsizlikka uchrashning eng muhim omillaridan biri yetarli tayyorgarlik ko'rmalik va ma'lumotning yo'qligi deb hisoblaymiz.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Farmon (2023) O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 14-martdagi “Tashqi savdo va hududiy sanoatni rivojlantirishda tadbirkorlar birlashmalarining rolini yanada oshirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PQ-126-son qarori.
2. Yig'ilish (2024) O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev raisligida “2024-yilda investitsiya, eksport va xalqaro hamkorlik sohalarida amalga oshirilishi lozim bo'lgan ustuvor vazifalar” yuzasidan o'tkazilgan yig'ilish. 2024-yil 18-yanvar.
3. Yig'ilish (2025) O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev raisligida Qashqadaryo viloyatini kompleks rivojlantirishning ustuvor vazifalari yuzasidan o'tkazilgan yig'ilish. 2025-yil 19-iyun.
4. Aigner, D., Lovell, C., & Schmidt, P. (1977). Formulation and estimation of stochastic frontier production function models. *Journal of Econometrics*, 6(1), 21–37. [https://doi.org/10.1016/0304-4076\(77\)90052-5](https://doi.org/10.1016/0304-4076(77)90052-5)
5. Battese, G. E., & Coelli, T. J. (1995). A model for technical inefficiency effects in a stochastic frontier production function for panel data. *Empirical Economics*, 20(2), 325–332. <https://doi.org/10.1007/bf01205442>
6. Kalirajan, K. (1999). Stochastic frontier production function models and their application to measuring technical efficiency in Asian agriculture.
7. Kneller, R., & Pisu, M. (2007). Industrial Linkages and Export Spillovers from FDI. *World Economy*, 30(1), 105–134. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9701.2007.00874.x8>.
8. Cavusgil, S. T., & Zou, S. (1994). Marketing Strategy-Performance Relationship: An investigation of the empirical link in export market ventures. *Journal of Marketing*, 58(1), 1–21. <https://doi.org/10.1177/002224299405800101>
9. Lages, L. F., & Montgomery, D. B. (2004). Export performance as an antecedent of export commitment and marketing strategy adaptation. *European Journal of Marketing*, 38(9/10), 1186–1214. <https://doi.org/10.1108/03090560410548933>
10. Crespi, J.M., & Gao, H. (2005). Branding and efficiency in the California wine industry: an application of stochastic frontier modeling.
11. Хожиев Э.Ё. (2023) “Ўрик маҳсулотлари экспортини оширишда маркетинг тадқиқотларидан фойдаланишни такомиллаштириш” мавзусидаги иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори диссертацияси. Тошкент. 70-71 б.

**TOSHKENT DAVLAT
IQTISODIYOT UNIVERSITETI**

IV GLOBAL VA MILLIY IQTISODIYOT TRENDLARI: “O‘ZBEKISTON – 2030” STRATEGIYASI FORUMI

YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT

Ilmiy elektron jurnal

(MAXSUS SON)

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF ECONOMICS

23-24

OCTOBER
2030

1st CONFERENCE:
DIRECTIONS FOR ENSURING
SUSTAINABLE ECONOMIC
GROWTH IN THE CONTEXT OF
TRANSITION TO A GREEN ECONOMY

23-24
OCTOBER
2025

3RD CONFERENCE:
MACHINE LEARNING AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE:
A NEW APPROACH TO ECONOMETRIC ANALYSIS

CONFERENCE "GLOBAL
AND NATIONAL ECONOMIC
TRENDS"

UZBEKISTAN
STRATEGY

23-24 OCTOBER

- ARTIFICIAL INTELLIGENCE
AND DIGITAL TECHNOLOGIES
- ECONOMETRICS AND
BUSINESS ANALYTICS
- DATA SCIENCE (DATABASES)
- DIGITAL GOVERNMENT
- DIGITAL TRANSFORMATION
- ECONOMIC STATISTICS
- QUANTITATIVE MEASUREMENT
OF THE ECONOMY

2nd CONFERENCE:
BANKING AND
FINANCIAL SYSTEM AND
DIRECTIONS FOR DEVELOPING
THE PRIVATE SECTOR

23-24 2025
OCTOBER

- Makroiqtisodiy barqarorlik
- Yashil iqtisodiyotda
mehnat bozori
- Jahon iqtisodiyoti va xalqaro
iqtisodiy munosabatlar
- Yashil investitsiya va kreditlash
- Yashil texnologiyalar
- Eko turizm
- Yashil innovatsiyalar

СТРАТЕГИЯ
«УЗБЕКИСТАН – 2030»

23-24 2025
OCTOBER

- Makroiqtisodiy barqarorlik
- Yashil iqtisodiyotda
mehnat bozori
- Jahon iqtisodiyoti va xalqaro
iqtisodiy munosabatlar
- Yashil investitsiya va kreditlash
- Yashil texnologiyalar
- Eko turizm
- Yashil innovatsiyalar

strategy2025.tsue.uz

YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH
SHAROITIDA BARQAROR IQTISODIY
O'SISHNI TA'MINLASH YO'NALISHLARI

2030

<https://strategy2025.tsue.uz/>

TASHKENT STATE UNIVERSITY OF ECONOMICS ФОРУМ UZBEKISTAN
STRATEGY

ISSN: 2992-8982

Elektron pochta: sq1141983@gmail.com

Telefon: +998 93 124 57 11

Sayt: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Telegram: https://t.me/taraqqiyot_va_talim_uz

ISBN 978-9910-8110-8-1

9 789910 811081

CONFERENCE "GLOBAL
AND NATIONAL ECONOMIC
TRENDS"

1st CONFERENCE:
DIRECTIONS FOR ENSURING
SUSTAINABLE ECONOMIC
GROWTH IN THE CONTEXT OF
TRANSITION TO A GREEN ECONOMY

2030
UZBEKISTAN
STRATEGY

BANK-MOLIYA TIZIMI
VA XUSUSIY SEKTORNI
RIVOJLANTIRISH
YO'NALISHLARI